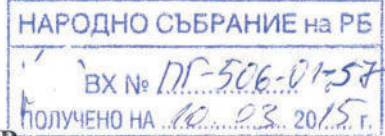

Изх. № 947/10.03.2015г.

ДО
Г-Н ДАНАИЛ КИРИЛОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ПО ПРАВНИ ВЪПРОСИ
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

КОПИЕ: Г-Н ХРИСТО ИВАНОВ
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН КИРИЛОВ,

Приложено Ви изпращаме прието от Управителния съвет на Асоциация на банките в България становище на Асоциацията по проект на Закон за защита при свръхзадълженост на физически лица, внесен в Народно събрание на 12.02.2015г. от народни представители от ПП „АБВ“.

Като се надяваме коментарите и бележките на банковата общност да бъдат взети предвид, както и да имаме възможност да участваме при обсъждането на проекта, оставаме

С уважение:

д-р ик. Ирина Марцева
Главен секретар на АББ

Приложение: съгласно текста – становище на АББ.

**СТАНОВИЩЕ НА АСОЦИАЦИЯ НА БАНКИТЕ В БЪЛГАРИЯ ПО ВНЕСЕН В НС НА 12.02.2015Г. ОТ
КИРИЛ ЦОЧЕВ, МИХО МИХОВ, ГЕОРГИ КЮЧУКОВ, ЛЪЧЕЗАР НИКИФОРОВ И ПЕТЪР КАДИЕВ
ПРОЕКТ НА ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА ПРИ СВРЪХЗАДЪЛЖЕНОСТ НА ФИЗИЧЕСКИ ЛИЦА**

10.03.2015г.

Принципното ни становище по предложени проект за Закон за защита при свръхзадълженост на физическите лица е, че с него се създава благоприятна почва и допълнителни възможности за осуетяване изпълнението на задълженията, а в резултат от погасяването на несъбраните вземания ще се реализират значителни загуби от кредиторите. В частност, по отношение на банките, това ще доведе до увеличаване на обемите от нередовни кредити, а увеличаването на загубите би поставило на сериозно изпитание нормалното функциониране на системата. От друга страна, разпоредбите на законопроекта дават нелогичен превес и възможност за неоснователно обогатяване на страната на длъжника посредством освобождаване от договорни задължения.

От наша гледна точка, като резултат, най-напред ще са ошетен редовните кредитополучатели и банките, но впоследствие цената ще се поеме и от вложителите, коректните ползватели на други банкови услуги, както и данъкоплатците с официални и прозрачни доходи. Те ще са тези, които ще платят дълговете на неизправните длъжници. Не на последно място и държавата, като кредитор, също ще бъде ошетена по отношение на вземанията от тези свръхзадължители лица.

Според нас, приемането на този законопроект би могло да доведе до системна криза и ограничаването на кредитирането е най-малкият ефект, който може да се очаква. Припомняме, че основните причини за кризата от 1996/97 г. бе силно изкривеният баланс в отношенията между длъжници и кредитори в полза на първите. Точно затова МВФ и Световната банка, още преди да предоставят спасителното си финансиране, поставиха тогава категорични условия да се гарантира ефективното събиране на банковите вземания и много от сегашните правила са резултат от онези промени.

I. ОБЩИ И ПРИНЦИПНИ БЕЛЕЖКИ ПО ПРОЕКТА

Общата ни оценка за проекта е, че е концептуално и технически напълно непригоден и неприемлив, в потвърждение, на което излагаме следните аргументи:

1. На първо място, считаме за удачно да бъде дефинирана прецизно целта на закона, тъй като прогласената в чл. 1 от него такава, а именно - да се прекрати състоянието на свръхзадълженост на физически лица, според нас, е неясна и преди всичко необоснована.

Когато се въвежда един толкова нов и непознат институт за българската правна система, е редно да бъде предхождан и придружен със задълбочен анализ на необходимостта от неговото въвеждане, какъвто липсва, а предложените мотиви не обосновават по задоволителен начин предложения режим.

2. Следва да се отчита, че съвременното право се основава на няколко основни принципа (с римско-правен произход), приети за безспорни общоцивилизационни ценности, които гарантират относителна справедливост и баланс в обществото. Опростено те биха могли да се сведат до няколко прости постулата:

- Всеки е длъжен да изпълни това, което е поел, като задължение и ако не го изпълни, носи отговорност за това;

- Забранява се да се вреди другиму и ако някой наруши тази забрана, носи отговорност за това си поведение (наказателна, гражданска и прочие отговорност);

- Никой не може да се обогатява за чужда сметка и ако го стори, носи отговорност, като дължи да върне това, с което се е обогатил.

Твърдим, че проектът, наречен Закон за защита от свръхзадълженост на физическите лица, така, както е предложен, нарушава всеки един от тези общо цивилизационни принципи на правото, залегнали и в българското законодателство. В предложения вид, той би позволил на всеки, който дължи, безнаказано да не изпълни поето задължение, да уврежда другите участници в оборота (като сам се поставя в състояние на свръхзадълженост, защото само той знае, какво имущество има и колко задължения трябва да поеме, за да бъде свръхзадължен и съответно да се освободи от дълг) и накрая да се обогати неоснователно за сметка на всичките си кредитори, тъй като неизплатените в срок задължения му се "опрощават" ex lege по волята на законодателя.

3. За разлика от неплатежоспособността – невъзможността едно лице да обслужва изискуемите си парични задължения (вж. дефиницията по отношение на търговците в чл. 608 ТЗ), която може да е породена от обективни фактори извън волята на длъжника – заболяване, прекратяване на трудово правоотношение и други, свръхзадължеността е състояние, в което имуществото на лицето не е в достатъчно да покрие неговите задължения (така буквално е за търговските дружества в чл. 742 ТЗ). Това състояние може да възникне в резултат на неполагане на грижата на добър стопанин от страна на длъжника-физическо лице за неговите собствени работи и дори в резултат на негови умишлени действия, свързани с поемане на неумерено и неоправдано големи задължения.

Ето защо, така изготвеният законопроект всъщност позволява на недобросъвестни длъжници да се освободят от дълговете си, без да е мотивирано убедително и ясно, каква е причината, целта, приложното поле и последиците от въвеждането на подобна възможност в националното законодателство.

4. Като цяло, проектът не е съгласуван с действащото материално и процесуално законодателство, използваната терминология е неясна и противоречива на много места. Той е твърде лаконичен за сложната материята, която урежда. В него е направен опит за създаването на нов правен институт в българското законодателство, но използваната техника на съчетаване на нови елементи и повтаряне на уредени от общото законодателство институти внася объркване и неяснота. Същевременно, новите моменти не са уредени последователно, използваните понятия могат да се тълкуват нееднозначно и твърде широко, за голяма част от тях не са предвидени правни последици, което ги лишава от характера им на правна норма и ги оставя в сферата на добрите пожелания. Така например, проектът борави с термини, като разточителство, намерение за неизпълнение, значително и очевидно несъответствие, които са твърде неясни и по-скоро житейски термини.

5. В законопроекта е инкорпориран комплекс от предпоставки, които създават сериозен риск от злоупотреби от страна на длъжниците:

- производството е охранително, без участие на трети заинтересовани лица;
- производството се развива единствено въз основа на декларирани от длъжника факти;
- производството е безплатно;
- актът на съда не подлежи на последващ контрол;
- срокът, в който се погасяват задълженията е тригодишен и прочие.

Законопроектът предвижда молбата за защита да се разглежда в рамките на охранително производство по Част Шеста, Глава Четиридесет и девет от Гражданско процесуалния кодекс (ГПК), а решението на съда по чл. 11 от законопроекта за поставяне на длъжника под защита е охранителен акт (ОА). Обръщаме внимание, че ОА следва да е акт на съдебно съдействие при правомерно проявление на гражданската правоспособност и на упражняването на гражданските права и е с предназначение да породи изгодни за молителя правни последици, без те да представляват същевременно посягане върху чужда правна сфера. ОА следва да цели да предотврати правонарушения в областта на гражданските отношения, а не да наложи санкция на изправната страна (кредитор), поради вече извършено нарушение от страна на длъжника (неизпълнение на договорни задължения).

Съгласно разпоредбите на Закона за задълженията и договорите, всяка от страните по сключен договор трябва да изпълнява задълженията си по него точно и добросъвестно, като договорите имат силата на закон за тези, които са ги сключили. С въвеждане на възможността длъжник да се освободи от задължението си да го изпълни (да се освободи от дълговете си), като обяви пред съда, че е свръхзадължен и просто декларира цялото си имущество и доходи, а всичките му задължения се погасяват с изтичане на тригодишна давност от обявяване на молбата, се стимулира недобросъвестността у длъжниците.

В мотивите на проекта е записано, че възможността за проверка на данните от декларацията на длъжника е предоставена на кредиторите. Обръщаме внимание, че кредиторите не разполагат с ефективни законови способности за проверка на тази информация, още по-малко, могат да се снабдят с годни доказателства в тази връзка, както и търсенето на информация ще бъде в конфликт със съвременните регулации за защита на личните данни. Част от кредиторите може изобщо да не узнаят за това производство, ако длъжникът е „пропуснал“ да ги спомене в декларацията-образец по чл. 7. На практика кредиторите ще трябва постоянно да проверят в регистъра ежедневно, дали техните кредиторополучатели не са поискали защита по този закон, което е абсурдно.

Въвежда се срок за кредиторите, в който трябва да осъществят съдебна защита на вземането си и да го съберат по съдебен ред, след изтичането на който вземанията им се погасяват. Предвиденият срок от три години е изключително кратък и несъобразен с действащото законодателство, обществените и социални условия. Обичайното време за провеждане на исков и изпълнителен процес за дадено вземане надхвърля значително срока от три години, след изтичането на който вземането ще се погаси. По този начин се увреждат правата на кредиторите и се застрашава сигурността на гражданския оборот. Тригодишният срок противоречи и на общия давностен срок за събиране на вземания.

6. Според нашето мнение, проектът не отговаря и на изискванията на Регламент 1346/2000 от 29 май 2000 г., уреждащ производството по несъстоятелност на територията на ЕС. Той се прилага "независимо, дали длъжникът е физическо или юридическо лице, търговец или частно лице" и има за цел да въведе общи рамки на процедурата по несъстоятелност и общ кръг от правни субекти, срещу които може да бъде насочено производството. От момента на влизане в сила на Регламента от 2002г., страните-членки на ЕС, които са го въвели в действащата си правна уредба, са се съобразили с действителната икономическа среда в страните си, каквито са изискванията на Регламента – за следване на местното законодателство и предварителна оценка на въздействието на закона. От друга страна, никъде вносителите не са посочили, че законопроектът им е в изпълнение на Регламент 1346/2000 г.

Независимо от това, следва да се има предвид, че цялостно опрощаване на дълговете, каквото се предлага в законопроекта в срок от 3 години след обявяването на свръхзадължияност на физическо лице, не се прилага на практика в повечето държави, които имат такива действащи закони. Проучванията показват, че в най-добрия случай, след приключване на производството по несъстоятелност, дългът се опрощава частично и то при изричното съгласие на кредиторите, или пък при изпълнение на определени условия, най-често - добросъвестност на длъжника. Изключение прави Белгия, където длъжникът получава погасителен план и след като го изпълни, се освобождава от всичките си оставщи задължения.

7. Поглед към законодателната уредба на потребителската несъстоятелност в някои европейски страни, показва, че режимите дават явно предпочитание на неплатежоспособността само като условие, при което може да се

поиска защита при несъстоятелност, както и съдържат ясни критерии за дефиниция на състоянието на неплатежоспособност.

Съгласно немския Закон за несъстоятелността (Insolvenzverordnung), процедура по несъстоятелност за физическо лице може да се открие само при неплатежоспособност на последното, но не и при свръхзадълженост, като под неплатежоспособност законът разбира невъзможност на лицето да изпълни свое изискуемо парично задължение.

Съгласно френския Code de la consommation невъзможността на лицето да обслужва задълженията си се преценява във всеки конкретен случай от колективен орган, съдържащ представители на местната власт (префектура), финансовите власти, данъчната администрация, Националната банка на Франция, орган за защита на потребителите, кредитна институция, адвокат и социален работник.

8. На следващо място, считаме за неоправдан, от гледна точка на защита на интересите на кредиторите, предложеният с проектозакона механизъм на администриране на имуществото на длъжника и удовлетворяване на вземанията на кредиторите от страна на самия длъжник. Безспорно длъжникът е лицето, което следва да поиска защита при констатирана неплатежоспособност, но, след получената съдебна санкция, имуществото му следва да се управлява от лице, което, при условията на безпристрастност и необвързаност с длъжника, да управлява имуществото му и чрез него да погасява съществуващите задължения. В други европейски законодателства са възприети различни решения – споменатата комисия във Франция, физическо лице, управител на несъстоятелността в Германия, притежаващо опит в управлението на търговски сделки и независимо от кредиторите и длъжника, или физическо лице (insolvency practitioner), наред с отделна Служба по несъстоятелността (Ирландия), като общото между тях е, че управител/администратор на процедурата е лице, различно, както от длъжника, така и от кредиторите. Доколкото по отношение на търговската несъстоятелност българският законодател е възприел фигурата на синдика, като лице администриращо и управляващо масата на несъстоятелността (вж. чл. 658 и сл. от ТЗ), в съответствие с българската законодателна традиция би било и управляването на масата на потребителската несъстоятелност да се извършва от трето независимо лице, със сходни на синдика по ТЗ правомощия.

9. На този етап по действащото законодателство охраната на интересите на длъжника е доста добре уредена и сравнително балансирана, като все пак се взема предвид обстоятелството, че по-важната за правото защита е тази на кредиторския интерес – така, както ни учи 2000-годишната история на юриспруденцията. Длъжниците и по сега действащата уредба разполагат с права, позволяващи ефективна защита на интересите им. Дори има случаи, в които предоставените от закона права дават на длъжника и възможности за шиканиране в хода на изпълнението.

10. Не на последно място сериозно се съмняваме, че районните съдилища са подготвени и кадрово обезпечени да поемат предстоящата „лавина“ от молби на изпаднали в свръхзадълженост длъжници, каквато е нормално да се очаква при предложения закон. Това е безспорен факт, с който законодателят трябва да се съобрази, т.е. практическата невъзможност да се осъществява такъв тип дейност.

11. Предложените решения предвиждат явен дисбаланс в отношенията, който внася този проект и това проличава от факта, че са предвидени административно-наказателни разпоредби само за кредитора, в т.ч. за неспазване на неясната и трудна за прилагане забрана за притесняване на длъжника. Същевременно, законопроектът не предвижда санкция за длъжника при неизпълнение на вменените му задължения, например, да превежда секвестрируемите доходи по особената сметка. Не е предвидено и основание за спиране на 3-годишният срок, в каквито и да е случаи.

12. Предвидените неблагоприятни последици за длъжника в резултат на обявяването му за свръхзадължен са твърде леки и практически не носят особени санкции за него, което е недопустимо, както и е напълно непонятно даденото право на повторно и поредно искане за защита по реда на закона, каквото не съществува в никое законодателство.

Обръщаме внимание, че причината за различния режим на несъстоятелността на юридически и физически лица е проста - с приключване на производството по несъстоятелност (поради липса на имущество, което да се осребрява) търговецът се заличава от търговския регистър и престава да съществува, като правен субект (след който момент, нито придобива права, нито задължения), докато физическото лице и след като се установи, че е неплатежоспособно (или в случая свръхзадължено) продължава да е правен субект, който придобива права и задължения. Именно поради това освобождаването от дългове, което е изглежда е единствената цел на законопроекта, е допустимо от чуждите правни системи, като изключително рядко срещано явление (само за суми до определени размер или поради настъпила неплатежоспособност, поради извънредни обстоятелства- смърт, болест, продължителна безработица). То цели справедливо и морално да се погасят задълженията към кредиторите, а длъжникът да придобива имущества и доходи занаяпред без последици.

13. Липсва отговорно лице или ведомство – министерство или агенция, може да е обмудсмана или Комисията за защита на потребителите, на които да се вмени цялостното изпълнение на закона, а не само отделни действия, каквито следва да извърши Министерството на правосъдието, Агенцията по вписванията, съдът и Министерството на вътрешните работи. Специализираният орган може да има различни функции – например, популяризирането на закона чрез информационна и комуникационна компания сред гражданите, за които се предполага, че ще имат нужда от разяснения на правата им, по примера на Ирландия, която е изработила брошури и други материали; могат да се провеждат семинари за разясняване положенията на закона, както и да се създаде възможност за професионална кариера, като консултант по свръхзадълженост, с високи етични стандарти за

упражняване на професията, доколкото адвокатските услуги за едно лице (независимо, че е предвидено правната помощ да е безплатна за лицето), вече длъжник, биха били още повече утежняващи финансовото му положение. По примера на Финландия и Шотландия, на длъжника могат да се предоставят безплатни финансови консултации.

14. Доколкото, според нас, производството по несъстоятелност на физическо лице следва да е крайна мярка, предпоставена от действителна невъзможност на лицето да обслужва текущите си задължения, би могло да се обмисли въвеждането на вече възприет в някои европейски законодателства вариант (например в Германия) на провеждане на фаза на преговори между заявляваните вземанията си кредитори и длъжника, на които, ако бъде постигнато споразумение, същото да се одобри от съда и длъжникът да погасява вземанията си съобразно споразумението. Същото би могло да регламентира, каква част от доходите и имуществото на длъжника ще отива за погасяване на неговите задължения, за какъв период, какво имущество ще бъде оставено на длъжника и други. Решение от страна на кредиторите по тези въпроси следва да се взима с мнозинство, формирано от размера на вземанията.

15. Тригодишна абсолютна преклузия за всички имуществени вземания към длъжника, включително и за публичните, която се предлага с проекта, е напълно неприемлива и обществено несправедлива. Изхождайки от традициите на правната ни система, общественото икономическите отношения и сложността на предлаганата материя, според нас, идеята за въвеждане на 10-годишна абсолютна давност, по подобие на разпоредбата от ДОПК, е далеч по-подходяща с оглед преустановяване на състоянието „вечен длъжник“, отколкото въвеждането на ново законодателство относно частната несъстоятелност. Въвеждането на законодателство относно свръхзадълженост на физически лица за нас е напълно необосновано и опасно, като изключителната му неприемливост е разгледана в изложените по-горе аргументи.

II. КОНКРЕТНИ БЕЛЕЖКИ ПО ТЕКСТОВЕТЕ ОТ ПРОЕКТА

1. По чл. 3 от проекта

1.1. В чл. 3, ал. 1 от представения законопроект е използван изразът „длъжник, който е добросъвестен“. Същевременно не е дадена дефиниция за добросъвестност, а напротив – за „недобросъвестен длъжник“. Така, според проекта, добросъвестен означава да не си натрупал дълговете си нарочно, поради разточителство, заради умишлено престъпление или с цел да увредиш някой от кредиторите си. Но тъй като няма дефиниция и за това, какво означава „преднамерено“ и „разточителство“, преценката би била твърде субективна и правно неиздържана. Доказателствената тежест е прехвърлена върху кредиторите, на които ще се налага да докажат, че конкретен кредитополучател е станал свръхзадължен преднамерено, поел е задължение, без намерение да го изпълни, или за да увреди кредитор, или е станал свръхзадължен, поради разточителство. По-нататък в проекта, в чл. 15, ал. 1, наличието на недобросъвестност е предвидено, като основание за иск за отмяна. Закономерно възниква въпросът, дали съществува хипотеза, при която някой иска кредит и сключва договор за целта, без да е имал намерение за това, т.е. случайно. Напротив, това винаги се случва със съответното намерение, или ако използваме стилистиката на законопроекта, „преднамерено“. Очевидно и в ситуацията на свръхзадълженост, всички кредити ще са поискани от кредитополучателя с ясното намерение да бъдат получени и при съзнаване на всички последици от това, както и на общия размер на кредитната експозиция, която формира към кредиторите си. От друга страна, е абсолютно невъзможно да бъдат доказани от кредиторите всички останали хипотези, регламентирани в цитираната дефиниция. Кредиторите не разполагат със съответна информация и доказателства относно личния живот на своите клиенти, дали същите са разточителни или не, както и дали са имали намерение да изпълняват коректно задълженията си, или са целяли да увредят кредиторите си. Така недобросъвестността се оказва практически недоказуема, а предвидената възможност за отмяна на решението – неприложима. Следователно, кредиторите биват лишени от средства за правна защита, дори и в случаите на недобросъвестни длъжници.

1.2. Чл. 3, ал. 2, съгласно който защита може да получи длъжник, който добросъвестно остави на разположение на кредиторите си цялото свое секвестируемо имущество и доходи за три години, освен, че е доста лаконичен, на практика представлява само едно добро пожелание, тъй като по никакъв начин проектът не гарантира, че това ще се случи.

Не става ясно как тази втора алинея на чл. 3 се съотнася с първата. Означава ли че един недобросъвестен длъжник би станал добросъвестен, ако добросъвестно остави цялото си имущество и бъдещите си доходи за три години, с изкл. на несеквестируемите имущество и доходи на разположение на кредиторите си?

Възникват въпроси и ще отговаря ли на изискванията на тази разпоредба длъжник, който препятства или затруднява достъпа до активите си – не дава съгласие за разкриване на банкова тайна /въпреки, че законопроектът не предвижда подобно изрично задължение за него, а същото е изключително необходимо/, пропуснал е да декларира определени имоти /законопроектът в чл. 8 прекалено услужливо и неоправдано му предоставя 3-годишен срок за допълване на декларацията по чл. 7, ал. 2/, не осигурява достъп до имущества, на които е назначен за пазач. Кой ще е органът, който ще контролира спазването на изискванията на чл. 3, ал. 2 и какви ще са последициите за длъжника от неспазването им?

2. По чл. 4

2. 1. Определението на свръхзадълженост по чл. 4, ал.1 не е достатъчно прецизно, с оглед практическото му приложение. Необходимо е да се конкретизира на първо място „разумно очакваните доходи“ за какъв бъдещ период

са, който от своя страна следва да е равен на периода, за който се разглеждат и съществуващите задължения. Необходимо е да се отчете, че е възможно да има задължения с период на изпълнение, по-дълъг от разглеждания, като тук за пълнота ще отбележим, че ако те също ще станат изискуеми, това значително ще усложни финансовото състояние на длъжника. На следващо място, е необходимо да се определи, кои парични задължения трябва да се включат в преценката – всички ликвидни и изискуеми към датата на разглеждане на молбата, или всички, които биха станали изискуеми при постановяване на решението за защита.

2.2. Дефиницията в чл. 4, ал. 2 за „значително и очевидно несъответствие“ между размера на задълженията и имуществото, включващо и доходите на длъжника, е неясна по отношение на срока, за който ще се извършва преценката /изчислението/. За какъв период следва да се изчисляват доходите на длъжника и имуществото му, за да се твърди и реши от съответния районен съд, че задълженията му надхвърлят с 1/3 стойността на имуществото му – за 3г., за целия срок на съответните кредити или друг. Все пак, при финансови затруднения много или почти всички от дългосрочно предоставените му кредити ще са обявени за предсрочно изискуеми, а са били предоставени за период от 10, 20 или дори 30 години. Също така, в огромния брой случаи текущите му доходи /ако изобщо има такива/, заедно с амортизираното вече имущество, ще са на значително по-ниска стойност. Ако се направи анализ на това съотношение за настоящите кредитополучатели, подадени към Централния кредитен регистър, е твърде вероятно да се окаже, че около 80% от тях покриват критериите на тази дефиниция за свръхзадължияност. При всички случаи съотношение в размер на 1/3 е абсолютно неприемливо и представлява изключително нисък праг за допускане на защита. Не бива да се забравя фактът, че България е държава със съществен дял на сивата икономика и огромен процент на нерегламентирани и неофициално получавани доходи от физическите лица, които лесно биха покрили критериите на законопроекта. Същевременно, тези доходи няма да бъдат декларирани от длъжниците. Така преценката, дали един длъжник е свръхзадължен, може да бъде лесно манипулирана и да се злоупотреби с това.

3. По чл. 5 от проекта

Компетентността на районния съд по настоящ адрес на длъжника е предпоставка за използване на тази разпоредба /чрез лесна промяна на настоящия адрес/ за избор от страна на длъжниците на подходящ, удобен за тях съд и не следва да се приема.

4. По чл. 6 от проекта

По същество предвиденото безплатно производство в чл. 6 е сериозна предпоставка за необосновано възползване и злоупотреба с права от страна на недобросъвестни длъжници, което би могло да се ограничи с въвеждането на минимална държавна такса.

Безплатното производство и правна помощ за тези длъжници ще бъде за сметка на коректните и изправни данъкоплатци. Така се създава предпоставка за масово използване на предоставените от закона възможности от страна на кредитополучателите, които са поставени в изключително привилегировано положение, може да се стигне до своеволното и масово образуване на производства. Това, освен обществено несправедливо, би било и изключително затрудняващо работата на съдебната система, която е изключително претоварена в момента.

5. По чл. 7 от проекта

5.1. В проекта е предвидено длъжника да представя декларация, в която да отрази конкретни данни, включително задължения към кредитори, вземания, имущество и т.н. Цялото производство се развива само и единствено въз основа на декларирани от длъжника факти и обстоятелства. Прекалено високо доверие се дава на благонадеждността и предоставената информация от свръхзадължния длъжник, който съвсем не е мотивиран да декларира активите си, особено ценни предмети, които не са обект на регистрационен режим в официален регистър. Считаме, че преценката на съда може да бъде необективна, още повече, че ще почива само на данни, които произхождат от длъжника. По този начин ще бъде постановено едно необосновано решение, изградено върху субективни критерии, което не следва да се предпоставя от законодателството ни.

За другите кредитори, извън посочените от длъжника, законодателят предвижда да доказват своите вземания, тъй като съгласно чл. 11, ал. 2, само кредитор със съдебно установено вземане може да поиска допълване на списъка. По този начин кредиторите са поставени в различно положение – едни да доказват своите вземания (по-неблагоприятно), а други не, и то само поради факта, че на длъжника са дадени права да го направи, а предоставената информация от него да не се проверява.

5.2. С оглед установяване на умишлено престъпление, длъжникът следва да е задължен да представи свидетелство за съдимост към молбата по чл. 7.

5.3. В чл. 7, ал. 3 е предвидено длъжникът да предоставя списък на правата и вещите, за които няма документи и „такива се изискват от закон“, т.е. налага се изводът, че се касае единствено за права по договори, за които законът е предвидил писмена или нотариална форма за тяхната действителност. Считаме, че този списък следва да съдържа всички права, вкл. права върху вещи, за които длъжникът не разполага с документи, установяващи действителното им наличие, а не само за посочените.

5.4. Разпоредбата на чл. 7, ал. 4 е неясна и неизпълнима. Възникват въпроси: кой и как ще следи, дали са декларирани всички притежавани вещи от длъжника (длъжникът може да укрива или унищожава собственост, която трябва да е част от декларираното имущество); кой и как ще извършва проверка за стойността - дали надвишава 1/2 минимална работна заплата и как ще се оценяват вещите, чрез вещи лица или по друг начин (кой и от къде ще се покриват разностите за експертизата на ангажираните в процеса лица)?

5.5. В декларацията по чл. 7 длъжникът следва да посочи извършените разпоредителни сделки с имущество на обща стойност над 10 000 лева за период от една година преди подаване на декларацията. Според нас, с оглед сроковете за погасяване на банкови кредити, едногодишния период е крайно недостатъчен и създава предпоставки за прикриване на такива сделки, направени умишлено, с цел получаване на защита по този закон. Освен това, е възможно да са извършени множество плащания на ниска стойност по сделка, сключена в по-стар период, без определен общ размер, чиято обща стойност да е значителна и да е оказала влияние върху влошаване финансовото състояние на длъжника. Възможно е също действия на управление да са довели до пропускане реализирането на доход, от който да могат да бъдат покрити изискуеми задължения. Подобен срок следва да е поне пет години преди подаване на декларацията.

6. По чл. 8 от проекта

Неразбираема е възможността по чл. 8 за допълване на декларацията в дългия срок от 3 години, с аргумента „грешка или невнимание“. Тя би имала смисъл, ако влечеше преразглеждане на решението за защита, доколкото е възможно с допълненото имущество да се окаже, че не е била налице свърхзадълженост. Освен това, предвидената възможност за поправка е в срока по чл. 26, ал. 1 от законопроекта, т.е. в срока, в който имуществените задължения на длъжника, възникнали преди обявяване на решението по чл. 11, се погасяват. Това само по себе си представлява предпоставка за укриване на имущество от длъжника, с цел да се възпрепятства удовлетворяването на кредиторите.

7. По чл. 9 от проекта

С въвеждането на това производство и оповестяването на съдебните решения за свърхзадълженост и защита чрез Особения регистър, ще се наложи всички кредитори ежедневно да проверяват, както клиентите, кандидатствали за кредит при тях, така и текущите си кредитополучатели. Това ще забави и оскъпи изключително кредитния процес, което не е в интерес на икономиката и клиентите. Кредиторите ще трябва да увеличат броя на служителите си, за да наемат такива, ангажирани само с извършването на този тип справки, при това не само на кредитополучатели, а и на съдължници, поръчители и трети лица, свързани с обезпечения по кредитни сделки. Цената за това ще трябва да бъде заплатена от изправните и коректни кредитополучатели.

Отделно, в чл. 9, ал. 2, във връзка с чл. 10, е предвидено обявяване на решението, заедно с декларацията от длъжника и нейните приложения. Публичното оповестяването на лични данни относно имущественото състояние на длъжниците, може да е в противоречие с режима на Закона за защита на личните данни.

8. По чл. 10 от проекта

Съгласно чл. 10, съдът се произнася по молбата на длъжника в охранително производство, само въз основа на представени от него факти, обстоятелства и документи, без да е дал възможност на кредиторите да изложат аргументите си и да защитят правата си. Нещо повече, решението в частта относно обявяването на защита е едноинстанционно и окончателно и се базира само на информация от длъжника в декларативен вид, без да се извършват никакви проверки в официални регистри. Дори списъкът с кредиторите се оповестява само по данните, подадени от длъжника. Кредиторите със „съдебно удостоверени вземания“ могат да поискат да бъдат допълнени в списъка, но изобщо не се отчита обстоятелството, че понякога снабдяването със съответен съдебен акт – изпълнителен лист или в по-сложния вариант - решение, отнема време и то не малко. Същевременно производството не се спира и тече преклузивният 3-годишен срок за погасяване на вземанията им. В допълнение, в охранителното производство не е възможно съдът да установи следните обстоятелства само на база на декларацията: преднамереност, намерение да не се изпълни задължение, намерение да се увреди кредитор, разточителство. Всички тези обстоятелства създават несигурност и произвол.

9. По чл. 11 от проекта

9.1. От разпоредбата на чл. 11, ал. 2 произтича, че присъединяване в производството от страна на кредитор е допустимо, само ако той е титуляр на „съдебно установено вземане“. Разпоредба с такова съдържание би лишила от защита кредитор, който не е заявен от длъжника и който до изтичане на 3-те години не успее да се снабди с изпълнителен титул – напълно възможна хипотеза. Така буквално се дава възможност длъжникът „да избере“ кредиторите си. Освен това, съгласно законопроекта, съдът с решението приема списък на кредиторите „въз основа на данните, предоставени от длъжника“, което заобикаля изискването за служебна проверка, залегнало в чл. 533 от ГПК. Това е предпоставка за включване в списъка на много мними кредитори /което е напълно възможно на база уредбата в законопроекта/ и изключване на действителни такива.

9.2. С решението за защита, наред с друго, съдът се произнася и по несеквестрируемостта (чл. 11, ал. 3). Това не би следвало да е предмет на решението. Несеквестрируемото имущество е определено в ГПК и всеки съдебен изпълнител следва да го спазва. Би се поставил въпрос относно силата на съдебното решение, особено в случаите на установяване на друго имущество, когато следва да се приложи закона и практически да не се изпълни въпросното съдебно решение.

9.3. Неприемлива е предвидената в чл. 11, ал. 3 необжалваемост на съдебното решение за защита „в частта, в която се допуска защитата“. От една страна, формулировката е неясна и би могла да доведе до противоречиво тълкуване, което не следва да се допуска. Законът не урежда и какви биха били последиците при евентуално обжалване и отмяна от въззивната инстанция на така формулираната част от решението.

10. По чл. 12 от проекта

10.1. В чл. 12, ал. 1 са изброени три хипотези за отхвърляне от съда на подадена от длъжник молба за защита, една от които е „временни затруднения на длъжника“. Установяването на характера на финансовите

затруднения на длъжник във времеви аспект е предмет на задълбочен анализ на база множество икономически показатели. В тази връзка е неясно, от кого и по какъв начин ще бъде извършен съответния анализ – чрез експертиза по искане на съда или това ще следва автоматично при влизане в хипотезата на „временни затруднения на длъжника“.

10.2. В чл. 12, ал. 2 е предвидено съдът да спира делото и да уведомява прокурора, ако установи, че декларациите по чл. 7 са с невярно съдържание и случаят не е явно маловажен. Не става ясно, обаче, как ще бъде установено това, при условие, че съдът няма задължение да извърши проверка на декларираните обстоятелства, а кредиторите не знаят за подадената молба и научават за нея едва, след като съдът се е произнесъл с решение, необжалваемо в частта относно допускането на защитата.

11. По чл. 13 от проекта

Този член предвижда, че кредиторите могат да обжалват решението, с което молбата за защита се уважава, единствено в частта относно несеквестируемостта на имуществото и несеквестируемите доходи. Ограничаването на основанието за обжалване е крайно неприемливо, ограничават се правата на кредиторите и се лишават на практика от възможност за защита. Такова едно законодателно решение е в разрез с основните принципи на правото и е абсолютно неприемливо за която и да е правова държава.

12. По чл. 14 от проекта

Без никакви правни аргументи в проекта е предвидено спиране на начисляването на лихви и неустойки върху задълженията на длъжника за необезпечените вземания (чл. 14, т. 3), което смятаме за неприемливо.

Освен това, никъде в законопроекта не са определени сроковете, в които трябва да се извършват, като последователност, определени действия, например, кога се счита, че има окончателен списък на кредиторите, кога по делото се образува изпълнително дело при съдебен изпълнител и той може да продава и удовлетворява кредиторите и т.н.

13. По чл. 15 от проекта

Чл. 15, регламентиращ отмяната на решението за защита, е напълно неясен по няколко съображения. На първо място, не е изрично посочено, че предвиденият ред се отнася за отмяна на влезли в сила решения. Срокът по ал. 2 е неправилно определен, като не отчита принципа за уведомяване на всички заинтересовани правни субекти от датата на обявяване на решението в съответния регистър. По съществото си институтът на отмяна на влезли в сила решения, установен в гражданското съдопроизводство, предполага наличието на точно дефинирани основания, които, като цяло, са свързани с невъзможност на заинтересованата страна да посочи в рамките на производството доказателства или факти от значение за изхода на делото. Предложените основания за отмяна по ал. 1 и ал. 3 са недостатъчни, а някои от тях (като част от тези по чл.3, ал. 1, изр. второ) и почти неприложими на практика (кредиторът, например, много трудно да докаже преднамереност от страна на длъжника). Не на последно място, т. нар. „иск“, който, в съответствие с терминологията на ГПК, би следвало да бъде по-скоро „молба“, е недопустимо да се предявява пред същия този съд, постановил решението за защитата.

14. По чл. 17 от проекта

При регламентацията на т.нар. „особена сметка“ не е посочено, кой я открива. Разпоредбата е формулирана безлично, в страдателен залог – „особената сметка се открива“. В допълнение, подчертаваме, че съгласно проекта, абсолютно идеалистично се очаква длъжникът добронамерено и добросъвестно, без никаква принуда и контрол от съответен орган, да внесе паричните средства, надвишаващи несеквестируемите му доходи, по тази сметка.

15. По чл. 18 от проекта

Бихме определили, като абсолютно странна забраната за преговаряне на правоотношенията, с оглед на това, че страните могат да договорят и облекчени условия за длъжника.

16. По чл. 20 от проекта

С текста на чл. 20, ал. 1 е дадена възможност на всеки кредитор да оспори вземанията на другите кредитори, но не е уточнен редът, по които това ще става и до кой момент от производството това ще е възможно, както и кой ще иницира изпълнителното дело – служебно от съда, по искане на кредитор или друго?

17. По чл. 23 от проекта

Оспорването на вземанията на друг кредитор, воденето на отменителни иски по чл. 23 и други подобни определено отнемат много време и по никакъв начин не могат да бъдат успешно приключени в 3-годишния срок по чл. 26. Още повече, че приключването на тези производства не зависи от волята на кредиторите, а от обстоятелства извън тях, включително и от темповете на произнасяне на съдебните органи. Освен това, не е ясно, какъв е смисълът на тези усилия, при положение, че, видно от чл. 17, кредиторите се удовлетворяват по общия ред.

Въпреки дадената с разпоредбата на чл. 23 възможност за водене на отменителни иски, считаме, че тя няма да бъде действаща, тъй като от практиката знаем, че такива иски могат да продължат много повече във времето, т.е. този текст няма да бъде ефективно използван, още повече, че след изтичане на 3 годишния срок, според законопроекта всички задължения се погасяват и това може да доведе до прекратяване на производствата на това основание. По отношение на погасяването, проектът не прави изключение за дълговете, обезпечени със залог и ипотека. При такова, прокламирано от закона, погасяване, без съгласието на кредитора, фактически се опрощават задълженията на длъжника, което считаме, за напълно неприемливо.

18. По чл. 24 от проекта

Заглавието на чл. 24 не отговаря на действителното съдържание на нормите. Единственото правило, което се създава, е съдебните изпълнители да обявяват в нарочния регистър започналите при тях производства. Всички останали разпоредби повтарят съществуващи норми на действащото законодателство.

19. По чл. 25 от проекта

Текстът на чл. 25 поставя въпроса, дали кредиторът би могъл да изпълнява и върху останалото имущество на длъжника, на допуснатото обезпечение характер на привилегия ли се придава? Необходимо е идеята да се прецизира и да се поясни.

20. По чл. 26 от проекта

Отново подчертаваме, че срокът от 3 години по чл. 26, ал. 1, след който се погасяват задълженията на длъжника, е скандално кратък и абсолютно неприемлив, тъй като е дори по-кратък от общата 5-годишна погасителна давност по чл. 110 от ЗЗД. Погасяват се дори и задължения, възникнали след решението за обявяване на свръхзадължияност и защита, ако правоотношенията и правопораждащите факти и обстоятелства са настъпили преди датата на решението.

В предложения проектозакон не е предвидена възможност и за спиране на срока при предявяване на отменителни искове по реда на чл. 135 Закона за задълженията и договорите и реално задълженията, възникнали преди обявяване на решението, се погасява в тригодишен срок, независимо от образуваното исково производство, съгласно чл. 26 от проектозакона.

21. По чл. 27 от проекта

По отношение на предложения текст на чл. 27, ал. 1, регламентиращ правата на длъжника, считаме, че ограниченията спрямо длъжника са повече от оскъдни. Доказателство за това твърдение може да намерим в законодателствата на други държави - членки на ЕС, където са залегнали далеч по-сериозни санкции, в сравнение със забраната за участие във фирми, каквато се предлага със законопроекта. В законодателството на някои държави има забрана за упражняване на определени професии - адвокати, нотариуси, синдици, забрана за извършване на търговска и стопанска дейност, за заемане на обществени длъжности. Във Великобритания и Италия несъстоятелният длъжник няма право да взема кредити над определена сума, посочена от съд и други. В правните норми на някои европейски държави има много по-сериозни последици, които мотивират длъжниците да си изпълняват коректно задължения – например, забранява им се да бъдат държавни служители и да заемат постове в държавната или общинска администрация и други.

Последиците и ограниченията в правата на свръхзадълженилия длъжник, посочени в чл. 27 са несериозно леки. Очевидно той само не може да учредява, както и да управлява и контролира търговски дружества, кооперации и организации с нестопанска цел за срок от 10 години, но явно няма пречка да се придобиват по друг начин дружествени дялове и акции.

Изложеното показва, че с този законопроект на практика целенасочено биха се стимулирали кредиторите да не си връщат дълговете, тъй като последиците за тях от това са определено незначителни.

22. По чл. 30 от проекта

Отделно в чл. 30 е посочено, че ново искане може да се направи след изтичане на 10 години, т.е. не става ясно как трите години се съотнасят към 10 –те, т.е. в случай че кредитор не е проверил наличието на длъжника в списъка и е възникнало правоотношение между тях на петата година с падеж на шестата от обявяване на решението, какъв би бил статута на подобно задължение?

23. По чл. 31 от проекта

Абсолютно неприемлива е и разпоредбата на чл. 31, с която по един крайно рестриктивен начин се забранява да бъде „притесняван“ длъжника. Терминът „притесняване“ няма легална дефиниция и създава условия за злоупотреби от страна на длъжници, целящи само да увредят кредиторите си посредством подаване на жалби за налагането на посочените в чл. 32 глоби. В изречение второ на чл. 31, ал. 1 вносителите са се опитали да дадат насока на тълкуване на понятието „притесняване“, като са посочени като забранени „действия, които по естеството си могат да предизвикат основателно безпокойство“ и са изброени някои примери – обаждания по телефона, изпращането на писма и покани и други. Не би могла да се обоснове въведената забрана със съображения за запазване спокойствието на длъжника, тъй като поставянето му в позиция на свръхзадълженост не е по вина на кредиторите. Наред с това, не е дадено определение и на понятието „близки“ на длъжника, чието „притесняване“ също подлежи на санкциониране. Кредиторите не могат посредством устни съобщения и покани, чрез обаждания или телефонни съобщения, електронна поща, писма и други подобни действия, да предизвикват „основателно безпокойство“ у длъжника. Предвидена е дори възможността съдът да издаде заповед, забраняваща на кредитора да общува с длъжника и да го доближава. За неспазване единствено на тези задължения на кредиторите са предвидени сериозни глоби в законопроекта. След запознаването с тези текстове, се появява объркването - коя е изправната и коя е неизправната страна в правоотношението и защо законодателят стимулира некоректното поведение, неизпълнението на съзнателно поети задължения, а същевременно лишава изправната страна от каквато и да възможност да защити интереса си. При тази норма отново се стига до извода, че предложеният законопроект може да доведе до тенденциозно поведение за злоупотреба с права от страна на много кредиторите.

24. По чл. 32 от проекта

В чл. 32 са посочени административно наказателните разпоредби. Предвидени са неразумно високи, според нас, глоби и санкции за кредиторите, които „притесняват“ длъжника, каквито не са предвидени в нито един закон. В

случай, че в закона има предвидени глоби (като такива задължително следва да бъдат въведени и за самия длъжник, който не изпълни някои от задълженията си по него, примерно за недеклариране на определени обстоятелства), то следва да бъде предвиден срок и ред за обжалване на решението за налагането им. Няма и административно-наказателни разпоредби за длъжник, който не изпълни задължение по чл. 27, ал. 3 – при започване на дейност, като едноличен търговец, занаятчия или упражняващ свободна професия, ако не съобщава на съконтрагентите си, че е бил поставен под защита при свръхзадълженост, което прави нормата на чл. 26 неефективна и само с пожелателен характер.
